

Опис печери Мушкарова яма

Печера розташована в 2 км. на північ від Вертеби на пологому північно-східному схилі гори Мушкаров (307,8 м. н. р. м.), по найменуванню якого печера і отримала свою назву. Вхід знаходиться на дні крупної конічної ерозійно-суффозійної лійки діаметром ~ 50 м і завглибшки 14 м.

Координати входу

48° 48' 21,9" п.ш.

25° 52' 36,5" с.д.

Абсолютна висота входу (Балтійська) - 276.68 м

Абсолютна висота дна колодязя - 269.09 м

Проективна сумарна довжина ходів станом на квітень 2021 р. - 6532 м

Площа порожнини - 1,2567 га

Площа блоку - 3,4601 га

Периметр порожнини - 8162 м

Коливання рівня води в озерах 3 м

Доступний спостереженню лабіринт закладений переважно (~ на 90%) в середній пачці гіпсу. Ходи цього ярусу мають в основному прямокутний перетин з субгоризонтальною стелею, приуроченою до кривлі бентонітового прошарку. Зрідка ці ходи відкриваються вгору щілиновидними тріщинами, що продовжуються у верхню пачку гіпсу. Сучасний рівень замулювання (глиниста підлога) відповідає нижній частині середнього ярусу печери. Рідкі галерейні ходи, розташовані повністю у верхній гігантокристалічній пачці, утворюють верхній ярус печери. Для них типові:

- в цілому неширокі щілиновидні поперечні перетини (з невеликим розширенням в центральній частині);
- напірні (сифонові) спелеоформи (гладкі, відшліфовані водою округлі поверхні стін, звивисті русла водних потоків в стелі ходів);
- відсутність витриманого глинистого заповнювача.

У поодиноких випадках щілиновидні ходи верхнього ярусу доходять до кривлі гіпсової товщі. У підшві ходів верхнього ярусу інколи зяють відкриті тріщини, які пропрацьовано водою та продовжуються на більш нижній (середній) ярус.

Також поодинокі сильно замулені і, як правило, наповнені водою підвали з арочною і склепінчастою стелею, закладені в нижній дрібнокристалічній пачці гіпсу. Стеля цих підвалів розташовується на 0,5–1 м нижче межі між середньою і нижньою пачками гіпсу. Рівень води в підвалах зазвичай знижується взимку, і стають доступними для спостережень окремі невеликі ходи і гроти.

Таким чином, намічається загальна триярусна будова доступної частини лабіринту. Кількість окремих субгоризонтальних рівнів-поверхів меншого порядку, пов'язаних з періодами активного горизонтального опрацювання, складає 4–5. У одній лише середній пачці гіпсу встановлюються два таких рівня. Точна кількість їх можна буде визначити після детального нівелювання опорних (реперних) субгоризонтальних поверхонь печери. Загальний вертикальний інтервал доступної частини лабіринту складає 13–14 м.

Велика частина печери (центр і схід) в морфологічному відношенні схожа на Вертебу – складається з широких невисоких П - подібних галерей і залів, розділених вузькими перемичками і колонами, схожими на стовпи.

Ширина залів досягає 30 м при середній висоті їх близько 2 м. Відношення площі порожнеч до площі перемичок тут аномально високе – доходить до 4/1. У стелі широких галерей інколи спостерігаються фрагменти ідеально горизонтальної поверхні, яка обрізає гофрування нашарування гіпсу, що свідчить про моделювання цієї поверхні широким дзеркалом вод, що вільно протікали. Крайні південна і західна (озерний район) ділянки печери закарстовані в набагато меншій мірі. Тут ширина ходів становить у середньому 2 м при ширині перемичок 5-10 м, і печера має чітко виражений лабіринтовий вигляд. Межа між зоною аномально високого пророблення порожнеч і іншим лабіринтом орієнтована субпаралельно загальному простиланню печери - по азимуту 310°. Східні обмеження печери найнебезпечніші для проходження - гіпси тут сильно роздроблені і являють собою накопичення брил гігантокристалічної структури.

Печера в цілому достатньо інтенсивно замулена, особливо в районі, що примикає до вхідної лійки. Яке-де видні свідчення недавніх стоянь і рухів вод - такирні глини, фрагменти звивистих русел у глинистій підлозі, рівні стояння вод на стінах. Висотні позначки щодо вирівняної поверхні глинистого заповнювача печери становлять у середньому 268,5-269,5 м. Широко розвинені акумулятивні гравітаційні відкладення у вигляді провальо-висипних конусів, складених грубоуламковим суттєво глинистим матеріалом надгіпсового переkritтя, і у вигляді суффозійних конусів (натічно-висипних або просочування), складених сильно вапняним піщано-глинистим матеріалом, що просочується з невеликих тріщин у стелі. Конуси просочування дуже ефектні, нагадують

своїм зовнішнім виглядом грязьові вулкани. Висота їх досягає 3 м при нижньому діаметрі 6-7 м. Невеликі понори, а також провали й просідання в глинистій підлозі свідчать про наявність порожнин у нижньому дрібнокристалічному ярусі печери. У західній частині лабіринту (в озерному районі) у підвалах і деяких зниженнях відзначені невеликі озера (до 2-3 м у діаметрі), дзеркала вод яких розташовуються на рівні верхньої частини дрібнокристалічної пачки гіпсів.

Вторинні гіпсові кристалоутворення (друзи, "сніжок" та ін.) розвинуті незначно, головним чином, у місцях підвищеної конденсації вологи й капежу. Зустрічаються карбонатні напливи, пофарбовані нерідко в яскраво-червоні й чорні кольори за рахунок домішок заліза й марганцю. Печера погано провітрюється. Частими гостями є лиси, інколи зустрічаються кажани.